

Új film

Ritz fürdőház

Színes, szinkronizált angol film. Írta: Terrence McNally. Fényképezte: Paul Wilson. Zene: Ken Thorne. Rendezte Richard Lester. Főbb szereplők: Jack Weston, Rita Moreno, Jerry Stiller, Kaye Ballard, F. Murray Abraham, Treat Williams.

Mióta vagy 23 évvel ez előtt a Lenin körúton, az akkor még létező, úgynevezett „körvécében” egy úr dolgom végeztekor eléggé el nem ítéhető ajánlatot tett — pár perc múlva az odakint várakozó többi rókusi srác hatalmas (kár)öröme — valahogy nem kedvelem túlzottan a homoszexuálisokkal való túlzott társadalmi foglalatosságokat. A *Vadnarancsok* még szociográfiának úgy-ahogy elment, a pár éve a mozikban bemutatott *Örült nők ketrece*, ha legalább nyomokban, de még szellemes is volt, de már olyasféle hatást keltett, mint nemrégiben megalakult egyesületük, vagy akár nyugaton a külön nekik létesített, szélteben-hosszában látható szórakozóhelyek és üzletek képe. Nem

szerelem, ha egy betegség többnek tétetik annál, mint ami: kezelendő, a lehetőségek szerint elkülönítendő, az egészségtelen, természetellenes emberi jelenségeknek kijáró „kezelésnél”. Persze, mivel éppen mélyen emberi a dolog, üldözésről, megalázásról természetesen, hogy nem szabad szó legyen — de a hivalkodó, kirívóan gusztustalan, a többség izlésétől, ösztöneitől mégiscsak viszolyogatóan idegen propagálásról legalább ennyire nem.

Hogy az 1975. január 20-án a New York-i Broadway-n bemutatott, *The Ritz* című komédiát 400 (nem tévedés: négyszáz!) estén át játszották — a nyugati szexuális dekadencia nagyjából akkor tetőző hullámanak törvényszerűségei miatt még annyira-amenyire érthető. Am hogy a darabból 1976-ban készült filmet most úde nyári választékként kínálja a Mokép (ugyanaz, amely a Gulyás-testvéreknek a hortobágyi munkatáborokról szóló, szemlefordíjas filmjét forgalmazásra nem volt hajlandó átvenni!) — az már

egy kicsit, hogy úgy mondjam, meredek. Mert a jobb sorsra érdemes *Richard Lesternek* — ő csinálta egyébként a ma már klasszikus *Beatles*-filmeket, az *Egy néhez nap éjszakáját* és a *Segítség!*-et — most hozzánk eljutott opusza, ha még legalább egy icipicit szellemes, eredeti, vagy akár burleszknak valamiféleképpen elfogadható lenne. De ez a *Ritz fürdőház* jó színészek ijesztő bugyutáskodásai és a hol izléstelen, hol csak értetlenkedő bámulattal fogadható, félresikerült gegeknek kívül a világon semmit sem nyújt — a homoszexuálisoknak meg a szegény többi ferde hajlamúnak inkább csak annyi ajánlható: akkor már inkább olvassanak. Mondjuk *Nabokov* nemrég megjelent, némiképp hasonló tematikájú, *Lolita* c. regényét, vagy akár a homoszexuálisokat is fölvonultató *Most és mindörökké* és hasonlókat — csak, hogy legalább névosen regisztrálják a természetelenséget, az egészségtelenséget. Az AIDS rémuralma meg a Ritz fürdőház után az ilyesmi óriási dolog ám.

D. L.

A remény lámpásai

Tanulmányok Erdély történetéről

A televízió legutóbbi *Gondolkodójában* hallottuk: ezt a kötetet eredetileg ötezer példányban akarták megjelentetni — végül hatvanezerben látott napvilágot.

Most mondjuk, hogy még ennyit is lehet kevesellni?

„A mi feladatunk? Újra és újra meg kell gyűjtanunk a reménykedés lámpásait, a félelmek, az Alomkommandók éjszakájában.” Az idézet *Irinnyi Károly Tudatsele* című írásából való: az idei könyvhét egyik szenzációjának, a *Tanulmányok Erdély történetéről* című gyűjteménynek egyik „alapozó”, *Szemleleti alapelvek* címet viselő blokkjában olvasható. Teljes mértékben abszolút érvényű egyes számú napirendként.

A kollekción a tavaly október 9-én és 10-én Debrecenben megrendezett, nagyszabású országos szakmai vitát teljes — némileg bővített — kiegészítéssel — anyagát tartalmazza. A Kossuth Lajos Tudományegyetem Történelmi és Klasszika Filológiai Intézetének őszi rendezvénye pedig — egy monográfiához kapcsolódott. Ama bizonyos háromkötetű. A *Köpeczi Béla* szerkesztésében első ízben 1986 végén megjelent *Erdély története* című munkához.

Az a könyv, ma már több mint nyilvánvaló, hatalmas földcsuszamlás elindítója lett: kiélezte és nyitotta azt az addig „hivatalosan” lapangó, Erdély miatti magyar — román ellentétet. Ami közvetlenül a „trilógia” megjelenése után történt — országunk nyílt sértegetése — teljes mértékben egyértelművé tette a tényt, hogy a történelem oly régi keletű vitái, a szemérmes eufémizmussal „nézeteltéréseknek” minősített konfrontációk nem korlátozódhatnak többé tudományos-kulturális kérdésekre. A legutóbbi hónapok elképesztő eseményei, a falvak lerombolása, majd minden európai normát nélkülöző, barbár akciója, a nyílt asszimilációs terror.

„nagyon szép lírai bariton” — írták róla az újságok. A budapesti közönség már kétszer hallhatta az Anyeginben, amelyet eddigi legjelentősebb alakításának tartanak.

Salzburgból — ahol a Verdi-Requimben énekelt — érkezik Szegedre Corina Circa román származású kanadai művész. A Don Carlos nemzetközi gárdájába Gregor József ajánlása alapján került, tudnillik a szegedi művész Kanadában szerepelt vele együtt. Gregor „ajánló levelét” azóta több hazai művész megerősítette, akik látták-hallották a montreali énekesnőt. Eboli hercegnő szerepe mindenestre mos, Szegeden kerül a repertoárjába.

S. L.

A Don Carlos külföldi szerep.ői

Többször adtunk már híreket a szegedi nyári szabadtéri operaprodukciójáról, a tervezett nemzetközi szereposztásról, hiszen olyan közönségcsábító név is szerepelt, mint *Jelena Obratsova*. A fokozott érdeklődés azért is megilleti a mostani szezonra beiktatott *Don Carlost*, hiszen ismereteink szerint az idén nem lesz operabemutató a többi szabadtéri játszóhelyen. Nos, *Obratsova nélkül* ugyan, de véglegesen „összeállt” a premier nemzetközi szereplőgárdája (a világhírű szovjetunióbeli művésznővel nem sikerült egyezsége jutni). A szabadtéri játékok igazgatójának, *Nikolényi István*nak az információi alapján a neveknek már egy kicsivel többet is tudunk mondani a vendégművészekről.

Tulajdonképpen az elmúlt évadban újították föl azt a korábban már bevált gyakorlatot, hogy a nyári operaelőadásokra lehetőleg olyan szereposztást állítsanak össze, amely különlegességnek számít; olyan előadásokat hozzanak létre, amelyek az őszi szezonban, év közben, sehol sem láthatók; vagyis lehetőleg külföldi művészeket hallgasson a nyári produkciók közönsége. Szegeden ennek külön jelentősége van, hiszen az operaévdában itt jóval kevesebb neves énekes fordulhat meg, mint akár az Operaházban. A hagyományokat (énekelt már Szegeden *Margaret Tynes*, *Carlo Cava*, *Juan Oncina*, *Nikola Nikolov*, *Amy Shuard*, *Peter Glossop*, *Jeanette Pilou* és sokan mások) felújítandó, tavaly három külföldi vendégművésszel mutatták be Szegeden a Rigolettót, az idén pedig öt külföldi énekest hívtak a Don Carlosba. Amely egyébként 1967-ben már ment a Dóm téren, akkor is külföldi szereplőkkel: Posa márkít, *Nicolae Herlea* énekelte, és *Nikolaj Gyuszelev* volt Fülöp. Most a hazai élgárda — a budapesti és szegedi énekművészek közül *Begányi Ferenc*, *Gregor József*, *Iván Ilkó* is szerepel majd — mellett egészen fiatal külföldiek lépnek fel, akiknek mindazonáltal máris tiszteletet parancsoló a múltjuk: híres helyeken, híres partnerekkel énekeltek.

A címszereplő *Marcello Giordani* lesz, aki nemrég

a Milánói Scalában énekelt sikerrel, pedig mindössze 25 éves. Nemzetközi versenyeken tűnt fel, 1986-ban debütált Spoleto-ban a Rigolettó mantuai hercegeként. Jelenleg a zürichi operaház tagja, ahol körülbelül fél évvel ezelőtt nagy sajtóvisszhangos Toscában szerepelt, a világhírű *Raina Kabaiwanskával*. Az eddig beszerzett ismertetőik szerint Szegeden énekli először a Don Carlost.

A másik olasz vendégművész *Francesco Ellero D'Artegna* (II. Fülöp), szintén fiatal, ennek ellenére jelentős szabadtéri rutinja van, mert rendszeresen felép a veronai arénában. Ott is mutatkozott be 1981-ben, a Nabuccóban, ott énekelt tavaly az Aidában, amelyet ezen a nyáron is játszanak Veronában. A művész pályája rendhagyóan indult, ugyanis 24 éves koráig popénekes volt, s miután „átnyergelt” az operaműfajra, több nemzetközi versenyen is döntős volt. A Milánói Scalában 1985-ben énekelt először; fellépett a nápolyi San Carlóban és a velencei Feliceben is. Világjáró énekes: Szeged után Genovában és Pekingben szerepel, a Bohéméletben — Pavarottival.

Szintén olasz, bár román származású *Gabriela Cegolea*. Bukarestben hegedülni és zongorázni tanult, majd a velencei konzervatóriumában, később pedig a Scala továbbképző iskolájában folytatta tanulmányait. A Milánóban élő énekesnő 1976-ban debütált San Remóban, és ugyanebben az évben indult nemzetközi karrierje — egy koppenhágai Tosca címszereplőjeként. Rendkívül gazdag a repertoárja: tizenkilenc Verdi-opera, valamennyi Puccini-, több Donizetti-, Mozart- és Rossini-opera szerepével, s természetesen a Don Carlos Erzsébetét is énekelte már.

Az előadás szovjet vendége, *Igor Moravov* (Posa márkít) Mark Reizen tanítványa volt a moszkvai konzervatóriumban. 1973-ban szerződött a Kirov Opera, és két év múlva került a Nagyszínházhoz. Alig egy évvel ezután már a Nagyszínház vezető szólistája, a teljes Bolsoj-repertoár birtokos szerepeivel a birtokában. Járt Bulgáriában, az NDK-ban, Törökországban;

Vakációakció '88

A nyári programokról

Elérkezett a gyerekek várt nyári szünete. Itt a vakáció! A szeptemberi első csöngetésig 1752 óra a pihenés és a szórakozás. A Balázs Béla Úttörőház, több közművelődési intézménnyel közösen, a két és fél hónapra egyszerre fölsoportprogramot szervezett. A Vakációakció, a nyári szünet programfüzete, 5 ezer példányban meg a tanév befejezése előtt eljutott a kisdíjakhoz, és információink szerint, kevésnek bizonyult. Az elmúlt évhez hasonlóan, lapunk segítséget kíván nyújtani minden szegedi általános iskolás gyerekek és szüleiknek a nyári programok összeállításához. Így hetenként egy alkalommal, csütörtökönként tájékoztatjuk olvasóinkat az elkövetkező hét nap eseményeiről.

Ma, csütörtökön délelőtt 10 órától a papírhajtogatás technikáját tanulhatják meg az érdeklődők a Bartók Béla Művelődési Központban. Ugyanezeker az ifjúsági házban a gyöngyhímzés mestersegével ismerkedhetnek meg a gyerekek. Délután 3 órától a Somogyi Könyvtárban manuális foglalkozás, *Jó játék a papír!* címmel.

Szombatban ismét a könyvtárban, fél 11-kor és délután fél 2-kor, videóvetítés lesz.

Június 20-án, hétfőn délelőtt 10 és délután 3 órakor

gyekeyezes a Bartók Béla Művelődési Központban. Az úttörőházban délelőtt 9-től 12 óráig Csináld velünk! karate-, joga- és cselgáncsbemutató. A Somogyi Könyvtárban délután 3 órától Könyvről könyvvetélkedő lesz.

Kedden délelőtt 10 órától Te is megpróbálhatod!, BMX-bemutató a Vedres István szakközépiskola udvarán (Szeged, Horváth Mihály utca 2.).

Szerdán kirándulás lesz Szarvasra. Gyülekező reggel 8 órakor az úttörőház előtt. A kis turisták ugyanide érkeznek vissza, délután 6 órára. Jelentkezni június 20-áig, hétfőig lehet, és a kirándulás költsége 120 forint.

Június 23-án, csütörtökön reggel 8 órától délután 2 óráig Kukta-bukta! főzőverseny és ügyességi vetélkedő az úttörőház vízelepeén. Gyülekező a ház előtt, 8 órakor. Az ebéd a főzőversenyen készülő papírikás krumpli lesz. A résztvevőknek maguknak kell gondoskodni a szükséges nyersanyagokról és kellékekről is. Ugyanezen a napon, délelőtt 10 órától, gyertyaöntés a Bartók Béla Művelődési Központban. Az ifjúsági házban ugyanez a Szaffi című meseфильmet vetítik. Délután 3 órától Jó játék a papír!, a Somogyi Könyvtárban.

immáron a nemzetközi politika küzdőterére léptette ki korábbi kereteiből — vagyis ekképpen tette vizsgálat tárgyává — azokat a kérdéseket is, amelyek az Akadémiai Kiadó monográfiájában még történelmi, nemzettudat, kulturális-história aspektusokat tartalmazó-meghatározó szemléletet tükröztek. Ezzel az új, igen szép kötettel debütáló kiadó, a debreceni Csokonai könyve a cikk elején idézett, feladatmeghatározó napirendnek az előbbi tudományos-elemző struktúrában, tehát a maga sajátos módján és eszközeivel tett eleget: a remény lámpásait most Európa drágakövének. Erdélynek történetét bemutató, különböző álláspontokat tükröző előadások, az őket követő szabad vitában elhangzott vélemények, hozzászólások továbbá a monográfia szerzőinek válaszai jelentik. Beszégven mindezeket az Összegezze számvetésben Köpeczi Béla művelődési miniszternek, az Erdély története-kötet szerkesztőjének *A vita tanulságai* című summázatával. Ebben olvasható: „A visszhangot is tekintetbe véve, azt mondhatom, a történelem nagy emberi és nemzeti felelőssége van. Mi érezzük ennek a súlyát, és ennek megfelelően próbálunk dolgozni.”

A Tanulmányok Erdély történetéről igen szemléletesen bizonyítja nemcsak a miniszter e mondatának igazát — ennek eredménye, alapvetően általános érvényű történetiről-erkölcsi kategorikus imperatívuszának fontosságát — de egy régi, 1932-ben a Tiszatájban a *Lancranjan*-könyv apropóján *Köteles Pál* tollából megjelenő mondat súlyának tonusán méretét és így értékét is. Nevezetesen azt — így valahogy hangzott —, hogy az erdélyi magyarság érdekében történő semmiféle aggodás, fölemelt szó és megkísérelt tett nem lehet sem túlzó, sem fölösleges. Pusztán az Erdély története-kötetről rendezett szakmai konferencia időpontja az ennek anyagát tartalmazó gyűjtemény megjelenése között eltelt időszak eseményei mindennél világosabban bizonyítják mindezt. Ehhez éppúgy nem szükséges kommentár, mint az összehasonlítás: hol tartottunk ez ügyben alig hat esztendője — és hol most... A Csokonai Kiadó e legelső kötete pedig, melyben éppúgy olvasható tanulmányadatok a dákromán eredetemes tárgyában, mint az erdélyi társadalom múlt századi jellemzőivel kapcsolatosan vagy éppen az 1918–19-es Transzilvánia politikai kéréseiről — tartalmaz több olyan írást is, amely tematikáján, szemléletmódján, felfogásán, izgalmaságán túl a köztudat számára — információértékében is szenzációszámba megy. Ilyen például *Korom Mihálynak A második bécsi döntéstől a fegyverszünetig* című írása, de különösen *Balogh Sándor* tanulmánya a *Groza-kormány bebizonyítottan ellentmondásos nemzetiségi politikájáról*, valamint *Fülöp Mihály Groza személyes vélekedései és a magyar-román határkérdés közötti összefüggéseket tárgyaló kitűnő dolgozata*. Ezek az írások több, eddig gondosan táplált-örizgetett illúzióval éppúgy leszámolnak, mint ahogy például felmutatják a trianoni döntést megismétlő párizsi békében a szatáni erőszak-politika fokozott jelenlétét és felelősségét is.

Külön öröm, hogy két szegedi történész is a kötet szerzőgárdájában található: az Árpád-kor-kutató *Kristó Gyula*, aki *Erdély XI–XII. századi történetéhez* címmel publikál a gyűjteményben — és *Raffay Ernő*, a rövidesen új (szegedi) kiadásban smét napvilágot látó, tavaly oly nagy sikert aratott *Erdély 1918–19-ben* című kötet írója. Az ő felszólalásából idézzük: „a magyar tömegkommunikációban megindult az Erdélyre vonatkozó információáramlás... ezt a folyamatot mind a tudományos, mind népszerűsítő szinten a lehető legnagyobb mértékben növelni kellene”. S noha azóta is megfigyelhetők biztató jelek e téren, a megállapítás, állítom, igencsak megiszívalendó... Ami pedig a tudományos vitáulésnek a könyvhétre kiadott anyagát illeti: a remény lámpásai valóban meggyújtotta, és legbecsülendőbb égbé tartói közé tartozik. A magyarságtudat integráns részét alkotó erdélyi történelem, népismeret, művelődés- és irodalomtörténet, néprajz, publicisztika és művészet egyszerre jelenti persze a világló fényforrások iszonyú sötéttségét oszlató együttesét — ám oly jó kézbe venni és ujjaink között megforgatni egyedül ezt a könyvet (is): határokon túli testvéreinkért — Európa legnagyobb számú nemzeti kisebbségéért — pöröl. A nemzettest e részének története során legnagyobb megpróbáltatása közepette. S nemcsak pöröl: segít, vizsgál, protestál és világol. Hogy megmaradjanak. Hogy ne hagyassuk, hogy megmaradjanak. Mert meg kell maradjanak. Mert az ember, miként Illyés Gyula mondotta, nagyritkán győzhet is. (Csokonai Kiadó 1988.)

Domonkos László

Zenei tábor — huszadszor

A szerencsés földrajzi fekvésű, művészeteket pártoló, barátságos város, *Csongrád*, most huszadik alkalommal fogadja a hangszeres zenét tanuló növendékeket és tanáraikat. A tegnap megnyílt, huszadik csongrádi zenei tábornak az a célja, hogy sajátos lehetőségeivel segítse a megye zeneiskoláiban és zeneművészeti szakközépiskoláiban tanuló tehetséges fiatalokat előrehaladásukban. A művésztanárok vezetésével a következő tanév országos versenyre készülhetnek fel a növendékek, egyszersmind helyet ad a tábor a zenepedagógusok továbbképzésének is. Az idén a következő

művésztanárok oktatnak a csongrádi tíz napon: *Lucz Ilona*, *Halmágyi Katalin* (zongora), *Lass Zoltán* (fuvola), *Meszlényi László* (oboa, fafúvós-kamarazene), *Fodor Gábor* (klarinét), *Nagy Zsolt* (tuba). A hagyományok szerint, délelőttönként hangszere órát tartanak, délutánonként — a gyakorlás mellett — sportolhatnak is a fiatalok, esténként pedig hangversenyeket rendeznek. Koncertet adnak a zeneiskolai tanárok, a tábor művésztanárai, a növendékek. 23-án pedig Szegeden, az ifjúsági házban rendezik meg a holland kamarazenei hangversenyt.